

ETIOPIAN VESISEKTORIN KEHITYS (Feb 6, 2019)

Etiopialla on suuret vesivarat, joilla on myös tärkeä alueellinenkin merkitys. Sinisen Niilin alkulähteet ovat Bahir Darissa sijaitsevalla Tana-järvellä. 70% pää-Niilin vedestä saa alkunsa tältä alueelta, joten Amharan alueen merkitys kansainvälisessä vesienhallinnassa ja siihen liittyvässä kriisien ennaltaehkäisyssä on suuri. Vesivoiman lisäksi Etiopialla on vähän energiavaroja. Nykyinen sähköntuotantokapasiteetti kattaa ainoastaan 10 % tarpeesta. Siniseen Niiliin rakenteilla olevan Grand Renaissance -padon valmistumisen jälkeen (arvioilta 2025) sen tuottamaa energiaa suunnitellaan vietäväksi naapurimaihinkin. Etiopian tavoitteena on siirtyä hiilineutraaliin vihreään talouteen vuoteen 2025 mennessä.

Runsaat vesivarat ovat suuri potentiaali, joka on osittain vielä käyttämättä. Sateiden epätasainen jakauma ja ilmaston muutokset aiheuttavat kuivuutta monin paikoin. Ilmastomuutos tuo mukanaan myös tuhoisia tulvia ja maanvyörymiä. Ilmastoiresilienssin kasvattaminen on noussut korkealle vesisektorin priorisoinneissa.

Etiopialla on oma toimiva vesi-, sanitaatio- ja hygienesektorille yhteinen WASH (Water, Sanitation and Hygiene) toimeenpanokehys, One WASH National Program, jonka kunnianhimoisena tavoitteena on tuottaa kattavat perustason vesipalvelut sekä maaseudulla että kaupungeissa. Etiopia on edistynyt merkittävästi puhtaan veden ulottamisessa kaikille kansalaisilleen. Vuonna 2015 maa saavutti vesisektorin vuosituhattavoitteen puolittaa ilman puhdasta vettä elävien ihmisten määrä. Maa on sitoutunut ulottamaan puhtaan veden saannin myös kaikille niille n. 25 miljoonalle etiopialaiselle, joilla ei vielä ole puhdasta vettä, ja samalla lisäämään perhekohtaista vesimäärää ja lyhentämään veden kantamiseen tarvittavaa matkaa. Kasvava väestö ja korkeat määrälliset ja laadulliset tavoitteet asettavat valtavat resurssitapeet, jotka joidenkin arvioiden mukaan nousevat 60 miljardiin dollariin.

Sanitaatio- ja hygienesäätöjen saavuttaminen on haasteellisempaa, ja siinä tarvitaan pitkäaikaista valistustyötä. Vesi-, sanitaatio- ja hygienesäätöpalvelut vähentävät vesiperäisten tautien esiintyvyyttä ja siten parantavat ihmisten hyvinvointia ja lisäävät heidän ilmastoiresilienssiään. One WASH viitekehysten takana ovat paitsi vesi- ja energiaministeriö, myös terveys-, koulutus- ja valtiovarainministeriöt sekä useita avunantajia.

Vesisektorilla Suomi on edistänyt paikallisdemokratian toteutumista hankkeissa kehitetyn yhteisörahoituksen perustuvan toimintamallin (CMP) avulla. Tämä malli on kustannustehokas, ja tuottaa kestäviä tuloksia sekä vahvistaa paikallista omistajuutta. Suomen panos vesisektorilla on hyvä esimerkki siitä, että ihmisten osallistamisessa on onnistuttu, ja toiminnalle asetettuja tavoitteita on saavutettu hyvin. Naisten osuutta päätöksenteossa on lisätty ja alalla kehitellään naisten yrittäjäpohjaisia työllistymismalleja. Hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitu myös vammaiset ja heidän osallistamisensa. Vesisektori on hyvä esimerkki onnistuneesta ihmisoikeusperustaisesta toimintatavasta.

Suomen tuki keskittyy kapasiteetin kehittämiseen, kun varsinaiset investoinnit WASH-infran rakentamiseen tulevat Etiopian valtiolta.

Vesisektorilla toimii kaksi Suomen rahoittamaa hanketta:

COWASH (Community Based Water, Sanitation and Hygiene) kolmas vaihe 2016-2019; toinen vaihe toimeenpantiin 2011-2016, ensimmäinen vaihe toimeenpantiin 2008-2011.

Kolmosvaiheelle on hyväksytty yhden vuoden jatkoaika.

Rahoitus: Suomi 13,8 M€ (+700.000 EUR jatkoajalle), Ethiopian hallitus 16,8 M€ ja kyläyhteisöt n. 5M€

- voimaannuttaa maaseudun asukkaita itse hallinnoimaan vesi- sanitaatio- ja hygieniainfrastuktuuriaan, ja parantamaan hygieniakäyttäytymistään;
- tuottaa Ethiopian maaseudun asukkaille puhdasta juomavettä sekä sanitaatio- ja hygieniafasilitetteja kansallisten standardien ja tavoitteiden mukaisesti.

Tuloksia:

- ✓ yhteensä yli 20.000 vesipistettä ovat saattaneet liki viisi miljoonaa ihmistä pääsyn puhtaan veden piiriin (yhteistyön alusta alkaen);
- ✓ yhteisöjen omistajuus näkyy Ethiopian korkeimpana toimivuusasteena (n. 7 % vesipisteistä on epäkunnossa)
- ✓ vuonna 2017 koulutettu yhteisölähtöisessä vesi- ja sanitaatiosuunnittelussa 62.064 henkilöä, joista 21.471 naisia (35%)
- ✓ Yhteisöjen vesitoimikuntien jäsenistöstä puolet on naisia, ja naisten osuus johtotehtävissä on nousussa.

CWA (Consolidated WASH Account), ensimmäinen vaihe kansallisesta sektoriohjelmasta OneWASH 2015-2019.

Rahoitus: Suomi osallistuu rahoitukseen 2M€:lla vuosina 2017-2019. Kokonaisrahoitusosuus on tällä hetkellä yli 500milj USD.

Tuloksia:

- ✓ 3,3 miljoonaa ihmistä on saanut puhdasta vettä, mutta arvioilta vielä 25 miljoonalla etiopialaisella ei ole puhdasta juomavettä ollenkaan tai ei riittävästi;
- ✓ 19 kaupungin vesihuolto järjestetty, hyödynsaajia 250.000;
- ✓ Yli 4800 koulujen ja terveysasemien vesi- ja saniteettipistettä rakennettu;
- ✓ 950.000 kotitalouksien parannettua latriniä rakennettu, hyödynsaajia yli 1,3 miljoonaa; silti edelleen arvioilta 30-40% väestöstä ei ole kunnollisia vessoja;
- ✓ Yli 24.000 yhteisöjen vesitoimikuntaa laillistettu, ja toimintaedellytykset turvattu, toimikuntien jäsenistöstä puolet on naisia.